

Τίτλος ερευνητικής εργασίας

**«Ευεργέτες και σπουδαίες προσωπικότητες
του Μετσόβου»**

Γεώργιος Αβέρωφ (1818-1899)

Μιχαήλ Τσίτσας (1789-1856)

Β1 τάξη

ΓΕΛ Μετσόβου

Σχολ. Έτος 2018-2019

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια των μαθητών της Β1 τάξης του ΓΕΛ Μετσόβου του σχολικού έτους 2018-19 προκειμένου να καταγράψουν συλλογικά ευεργέτες αλλά και σημαντικές προσωπικότητες που μέσα από το πέρασμα της ιστορίας έχουν προσφέρει πολλά στ τόπο τους αφήνοντας πίσω τους μια σπουδαία παρακαταθήκη για τις επόμενες γενεές. Αρχικός στόχος και επιδίωξη των μαθητών αποτέλεσε η βαθύτερη κατανόηση της ιστορίας του τόπου τους, η καλλιέργεια της αγάπης γι αυτόν αλλά και η προσπάθεια κατανόησης του παρελθόντος και η σύνδεσή του με το σήμερα.

Γεωργίος Αβέρωφ

Γεννήθηκε στο Μέτσοβο στις 15 Αυγούστου του 1814 και ανήκε σε μία από τις πιο πλούσιες οικογένειες. Οι πρόγονοι του προέρχονταν από την περιφέρεια Θεσσαλονίκης, πιθανότατα από την Βέροια και εγκαταστάθηκαν με τα πρόβατά τους στο Μέτσοβο στις αρχές του 18ου αιώνα. Το αρχικό επώνυμο της οικογένειας αυτής ήταν Αποστολάκης, αργότερα έγινε Αβέρωφ. Οι γονείς του είναι η Ευδοκία και ο Μιχάηλ. Ήταν το τελευταίο παιδί της οικογένειας. Από την παιδική του ηλικία ήρθε στο Μέτσοβο, όπου μορφωνόταν στα κελιά της Αγίας Παρασκευής. Παράλληλα ο Γεώργιος έπαιρνε και πρακτικές γνώσεις δουλεύοντας με τον πατέρα του και το μεγαλύτερο αδερφό του στην κτηνοτροφία και καλλιέργεια. Δουλεύοντας σε αυτή τη σκληρή εργασία της υπαίθρου, προετοιμαζόταν για το μεγάλο έργο το οποίο πρόκειται να γίνει πολύ αργότερα στην πατρίδα του. Ξενιτεύτηκε όπως και τα άλλα αδέρφια του στην Αίγυπτο όπου βρισκόταν εκεί και άλλοι Μετσοβίτες. Ο αδερφός του Αναστάσιος δούλεψε πολύ καιρό στο Κάιρο. Αυτός είναι που άλλαξε το όνομα, που το έκανε Αυγέρου από το Αυγερινού, αργότερα το έκαναν Αγέρωφ, και στο τέλος το έβαλαν Αβέρωφ, για να ακούγεται καλύτερα. Στην Αίγυπτο έκανε μεγάλη περιουσία μέχρι που αρρώστησε και πέθανε. Ύστερα από τον θάνατό του η κοινοτικού άρχοντες του Μετσόβου συνεννοήθηκαν με τους δύο αδερφούς του, Νικόλαο και Γεώργιο, και από κοινού θα αποφασιστεί ότι ο Γεώργιος πρέπει να μεταβεί στο Κάιρο. Αφού προετοιμάστηκε και εφοδιάστηκε πλήρως αναχώρησε για το μεγάλο ταξίδι τον Μάιο του 1837. Σε αυτό το πρώτο και τελευταίο του ταξίδι είχε για παρέα δύο έμπιστους βοσκούς τον Χρήστο Γ. Μπούμπα και τον Δημήτριο Περιβολιώτη οι οποίοι ύστερα από τρίμηνη παραμονή στο Κάιρο επέστρεψαν στο Μέτσοβο για να

πληροφορήσουν τους κοινοτικούς άρχοντες και τον αδερφό του Νικόλαο ότι ο Γεώργιος έγινε δεκτός από τον αδερφό του Αναστάσιο. Ο Γεώργιος ανέλαβε υπηρεσία στο κατάστημα του αδερφού του και σε μικρό χρονικό διάστημα κατάφερε να μάθει όλα τα μυστικά και τον μηχανισμό της επιχειρήσεως. Μετά από λίγο καιρό πέθανε και ο αδερφός του Αναστάσιος. Έκτοτε οι αδερφοί του πήραν το όνομα Αβέρωφ. Στο κατάστημα του Αναστασίου έμεινε ο Γεώργιος ως διευθυντής. Για ένα χρόνο η επιχείρηση πήγαινε πάρα πολύ καλά , τον επόμενο όμως χρόνο δέχτηκε μεγάλη οικονομική καταστροφή. Δεν απελπίστηκε όμως γιατί ήταν άνθρωπος θαρραλέος, εργατικός και τίμιος. Ο Γεώργιος Αβέρωφ έμεινε λίγα χρόνια στη Ρωσία ακολουθώντας το σύστημα του αδερφού του. Δημιούργησε κεφάλαια και ξαναγύρισε στην Αίγυπτο και εγκαταστάθηκε οριστικά στην Αλεξάνδρεια το 1866, εκατομμυριούχος έχοντας κορυφαία θέση σε σχέση με τους άλλους. Παρά την επιτυχία του έμεινε αληθινός χριστιανός χωρίς να θέλει τη ζημία του πλησίον του. Στην πορεία του έκανε πολλά πλούτη τα οποία τα έδινε βοηθώντας τους άλλους ανεξαρτήτως καταγωγής, φυλής κ.α. Τον ίδιο χρόνο της ανόδου του στην Αίγυπτο το 1866 ενίσχυσε την εξέγερση που έκανε η Κρήτη εναντίον των Τούρκων. Ύστερα από χρόνια προσέλαβε ως βοηθό του τον Γεώργιο Μιχαήλ Αβέρωφ εγγονό του μεγαλύτερου αδερφού του Αυγερινού. Ύστερα από καιρό στην Αίγυπτο σημειώθηκαν κάποιες εξεγέρσεις οι οποίες ανάγκασαν πολλούς Μετσοβίτες και άλλους που ήταν εγκατεστημένοι εκεί να ξαναγυρίσουν στο Μέτσοβο. Το Χρηματιστήριο της Τράπεζας λόγω των μεγάλων παροχών έκλεισε και οι ξένοι προσέφεραν εξευτελιστικές τιμές διάφορα χρεώγραφα, μετοχές των οποίων ήταν κάτοχοι. Ο Γεώργιος Αβέρωφ δέχτηκε πρόσκληση από Έλληνες να ξαναγυρίσει στην Ελλάδα με πολεμικό πλοίο αλλά εκείνος δεν δέχτηκε. Σε αυτήν την αναταραχή που είχε δημιουργηθεί έβαλε μια τάξη συλλαμβάνοντας τον Αραβή Πασά , καταδικάζοντας τον σε θάνατο. Όταν έβαλε τάξη γύρισε στην Αλεξάνδρεια συνεχίζοντας την δουλειά του με περισσότερη άνεση. Παρόλα αυτά ο Γεώργιος Αβέρωφ δεν ξέχασε τους συμπατριώτες του, ούτε την οικογένειά του. Κρατούσε συχνή αλληλογραφία με τον αδερφό του Κολάκη, μαθαίνοντας έτσι τα νέα και τις ανάγκες που έχουν, για να βοηθήσει στέλνοντας χρήματα. Αργότερα κάλεσε τον αδερφό του Νικόλαο τον οποίο προόριζε για γενικό κληρονόμο του αφού ο ίδιος ήταν άγαμος. Δυστυχώς όμως ο αδερφός του πέθανε από τυφοειδή πυρετό. Προς τιμήν του αδερφού του ίδρυσε θεμέλια σε 13 ιερούς ναούς, εξωράισε τον ναό της Αγίας Παρασκευής, τα τέμπλα, τους δεσποτικούς θρόνους και άλλα σκεύη της εκκλησίας. Δώρισε ιερά βιβλία, χρηματοδότησε να χτιστεί μεγαλοπρεπές κωδωνοστάσιο στο προαύλιο του ναού ύψους 25 μετρών. Φρόντισε τα έξοδα για την περίφραξη του Αγίου Γεωργίου με ωραιότατο κήπο με άφθονα δέντρα και ποικιλία άνθεων. Για αυτό το λόγο ο κήπος ονομάστηκε Αβερώνιος . Για την επίβλεψή του ο Αβέρωφ έστειλε τον Μετσοβίτη Γεώργιο Μπαρμπάρεκο, ο οποίος έμεινε μόνιμα στο Μέτσοβο. Επίσης ίδρυσε το Αβερώνιο φαρμακείο για την χορήγηση δωρεάν φαρμάκων στους κατοίκους του Μετσόβου και των γύρω χωριών. Ίδρυσε το Αβερώνιο νεκροταφείο που βρίσκεται στην Γκούρα, επισκεύασε τη μεγάλη πηγή “Γκούρα” και έχτισε νέο υδραγωγείο και δύο πανέμορφες βρύσες. Από χρήματα του Γεωργίου Αβέρωφ λιθόστρωσαν τους κεντρικούς και συνοικιακούς δρόμους του Μετσόβου και χτίστηκε και σχολείο δίπλα στο ναό της Αγίας Παρασκευής. Εκτός από αυτά ίδρυσε σχολεία και στα γύρω χωριά του Αηγιού, του Βοτονοσίου και στα υπόλοιπα.

Ευάγγελος Αβέρωφ

Πολιτικός και συγγραφέας (Τρίκαλα 1910-1990). Απόγονος του μεγάλου ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ. Σπούδασε νομικά, πολιτικές και οικονομικές επιστήμες στο πανεπιστήμιο της Λοζάνης. Αρχικά εργάστηκε ως δημοσιογράφος στη Λοζάνη παράλληλα έστειλε ανταποκρίσεις σε αθηναϊκές εφημερίδες. Όταν γύρισε στην Ελλάδα δημοσίευσε τη μελέτη “Η Βαλκανική τελωνειακή ένωση” (1993). Ακολούθησε δύο μελέτες με τους τίτλους: “Συμβολή στην μελέτη του πληθυσμιακού προβλήματος της Ελλάδας” (1939, Βραβείο Ακαδημίας) και “Η πολιτική πλευρά του κουτσοβλαχικού προβλήματος” (1948). Στον πόλεμο του 1942 τον συνέλαβαν οι Ιταλοί και τον έκλεισαν σε στρατόπεδο της Β. Ιταλίας. Μετά από 18 μήνες δραπέτευσε και οργάνωσε το δίκτυο διαφυγής ομήρων και αιχμαλώτων “Ελευθερία ή Θάνατος”. Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα ασχολήθηκε με την πολιτική (1946). Εκλέχθηκε βουλευτής στην περιφέρεια Ιωαννίνων με τα κόμματα των Φιλελευθέρων (1946-1950-1951) και βουλευτής της Ε.Ρ.Ε στην ίδια περιφέρεια (1956-1958-1961). Διατέλεσε Υπουργός Εφοδιασμού στις κυβερνήσεις Θ. Σοφούλη και Αλ. Διομήδη (1949-1950, Υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας και Εφοδιασμού στις κυβερνήσεις Σ. Βενιζέλου (1950-1951), Υφυπουργός Εξωτερικών στη Κυβέρνηση Ν. Πλαστήρα (1951-1952), Υπουργός Γεωργίας (1956) και Εξωτερικών (1956-1962) στις κυβερνήσεις Κ. Καραμανλή. Ως Υπουργός Εξωτερικών πήρε μέρος στις διαπραγματεύσεις του Κυπριακού οι οποίες οδήγησαν στη Συνθήκη της Ζυρίχης (1958). Μετά την μεταπολίτευση του 1974 ανέλαβε το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας στις Κυβερνήσεις Κ. Καραμανλή και Γ. Ράλλη. Διετέλεσε αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας (1981-1984). Παράλληλα με την πολιτική ανέπτυξε και συγγραφική δραστηριότητα. Τα κυριότερα έργα του κυκλοφορούν. “Η φωνή της Γης” (1964), “Γη της οδύνης” (1966), “Γη Δελφοίς” (1968), “Όταν οι Θεοί ξυπνούσαν” (1969), “Επιστροφή στις Μυκήνες” (1973), “Φωτιά και Τσεκούρι (1974), “Καρυδιές στην Πέτρινη Γη” (1974), “Εκρηξη” (1978) κ.α. Πέθανε στις 2 Ιανουαρίου του 1990. Για τους κατοίκους του Μετσόβου, ο Ευάγγελος Αβέρωφ, αποτελεί τον τελευταίο εκπρόσωπο της μεγάλης παράδοσης των τοπικών ευεργετών. Πρωτοστάτησε στη δημιουργία του Ιδρύματος Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα, το οποίο διεύθυνε επί 40 χρόνια, συμβάλλοντας καθοριστικά στη ανάπτυξη του οικισμού. Εκπληρώνοντας την επιθυμία του Βαρόνου Μιχαήλ Τοσίτσα, να φέρει ο εκάστοτε πρόεδρος του Ιδρύματος το οικογενειακό του επίθετο, έφερε έκτοτε και το επίθετο Τοσίτσας. Επίσης, δημιούργησε το Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ- Τοσίτσα, στο οποίο δώρισε τη σημαντικότερη προσωπική του συλλογή Ελλήνων ζωγράφων 19ου και αρχών 20ου αιώνα, χτίζοντας πινακοθήκη για τη στέγασή της. Παράλληλα, επένδυσε στην τοπική

αμπελουργία, καλλιεργώντας τον εγκαταλελειμμένο αμπελώνα του Μετσόβου και δημιουργώντας σύγχρονη οινοποιητική μονάδα. Με τους πόρους του ιδρύματος Μιχάλη Τοσίτσα το 1948 άλλαξε τελείως έλατα – τότε ο τόπος ήταν άδενδρος -, κατασκεύασε καινούργιο βουστάσιο, ένα υποδειγματικό τυροκομείο στέλνοντας μάλιστα τους τυροκόμους να μάθουν τυροκομία στην Ιταλία, κατασκεύασε ένα πριονιστήριο ξυλείας, ένα μοναδικό στο είδος του εργαστήριο και πρατήριο πώλησης παραδοσιακών υφαντών, ένα χιονοδρομικό κέντρο με τελεφερίκ (στο Καρακόλι), ένα υδραγωγείο, τον Αβερύφειο Κήπο, το συνεδριακό κέντρο «Διασέλο», αποχετευτικό δίκτυο, φωτιστικά στους κεντρικούς δρόμους καθώς και μια φοιτητική εστία στην Αθήνα. Μετά τον θάνατό του, το 1990, οι συμπατριώτες του τον τίμησαν, στήνοντας τον ανδριάντα του στο κέντρο του Μετσόβου. Πέθανε στις 2 Ιανουαρίου 1990. Η οικουμενική κυβέρνηση του Ξενοφώντα Ζολώτα, για να τον τιμήσει, πρότεινε να κηδευτεί με δημόσια δαπάνη και με τιμές εν ενεργεία Πρωθυπουργού. Όμως η οικογένειά του, αφού ευχαρίστησε την κυβέρνηση, ανακοίνωσε πως επιθυμία του ήταν η λιτή και απέρριπτη ταφή, όπως ακριβώς ήταν και η ζωή του. Επιπλέον, παρακάλεσε αντί για στεφάνια να κατατεθούν δωρεές για αγαθοεργείς σκοπούς. Η κηδεία του Έλληνα πολιτικού έλαβε χώρα στις 4 Ιανουαρίου 1990 στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών. Στο Μέτσοβο στήθηκε ανδριάντας του, έργο του γλύπτη Γ. Παπά. Ήταν παντρεμένος με την Διαμαντίνα Λυκιαρδοπούλου και είχαν αποκτήσει δύο κόρες.

Μιχαήλ Τοσίτσας

Σε ηλικία 18 χρονών εγκαταστάθηκε στην Θεσσαλονίκη, όπου ο πατέρας του είχε κατάστημα επεξεργασίας γουναρικών. Εκεί φοιτούσε στο σχολείο και παράλληλα μάθαινε την τέχνη του γουναρά. Το 1806 ο πατέρας του παραιτήθηκε από τις επαγγελματικές του ασχολίες και του ανέθεσε τη διεύθυνση του καταστήματος. Το όνομά του Μιχαήλ, καθώς και των αδελφών του συνδέεται άμεσα με τον ελληνισμό της Αλεξάνδρειας. Η Ελληνική Κοινότητα μιας και ιδρύθηκε το 1843 έχει την προΐστορία της. Νοσοκομεία και τα σχολεία των Γραικών, ήδη υπήρχαν και δύο είναι δημιουργήματα των αδελφών Τ. και Ν. Στουρνάρα. Η διοίκησή τους πήρε χαρακτήρα κοινοτικό αφού το διοικούσαν οι συνδρομητές τους με δημοκρατικές μεθόδους. Η Κοινότητα θα ιδρυθεί τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου. Ο Τ. ήρθε στην Αλεξάνδρεια το 1820. Όταν ο πασάς Μωχάμετ Αλή επιχείρησε το πρώτο ταξίδι του στην κατεχόμενη από τους Αιγύπτιους Κρήτη συνοδευόταν από το Μ. Ανεξάρτητα από αυτά ο Τ. Διατηρούσε εμπορικό οίκο με την επωνυμία “Αδελφοί Τοσίτσα” αρχικά και “Τοσίτσας και Στουρνάρας” αργότερα. Η φιλία με τον πασά υπήρξε η αιτία που η παροικία δε θίχτηκε στις ημέρες της

Αιγυπτιακής εκστρατείας στην Ελλάδα. Πρώτος πρόξενος της χώρας του και πρώτος πρόεδρος της κοινότητας έδωσε νέα πνοή στην παροικία με τις αλληπάλληλες μεγάλες δωρεές έκανε για το ελληνικό σχολείο της Θεσσαλονίκης . Εκτός από το Πολυτεχνείο για τη συντήρηση του οποίου έδωσε 100.000 γαλλικά τάληρα ο Τ. Έδωσε μεγάλα ποσά στο Αρσάκειο, το τότε Αθηναϊκό νοσοκομείο και άλλα ιδρύματα. Η ίδρυση κοινότητας είναι ο σημαντικότερος σταθμός στην ιστορία του νεώτερου ελληνισμού της Αιγύπτου καθώς αποτέλεσε και προτροπή για τις άλλες ελληνικές παροικίες της χώρας. Ο Μ.Τ δεν περιόρισε την προεδρία του στα διοικητικά της καθήκοντα. Θέλησε να συνδέσει το όνομά του με μια σειρά δωρεές που δίκαια τον τοποθετούν στην πρώτη των μεγάλων εθνικών ευεργετών. Πρόξενος και Πρόεδρος συγχρόνως, κατόρθωνε να συνδυάζει αρμονικά δύο εξουσίες και να χρησιμοποιεί για την ίσο το δυνατό μεγαλύτερη εξυπηρέτηση του Αλεξανδρινού Ελληνισμού. Στις δωρεές του συγκαταλέγονται μόνο αγροτικές εκτάσεις αλλά και τα οικόπεδα όπου χτίστηκαν νοσοκομείο, το πρώτο ιδιόκτητο ελληνικό σχολείο, η εκκλησία του ευαγγελισμού. Κι όταν με τη διακοπή των σχέσεων της Αιγύπτου με την Ελλάδα έφυγε από την Αλεξάνδρεια δεν έπαψε ως τον θάνατό του να μεριμνά για τη κοινότητα και τα προβλήματα της.

Βαρόνος Μιχαήλ Τοσίτσας

Ο βαρόνος Μιχαήλ Τοσίτσας ήταν δισέγγονος του Κωνσταντίνου, ενός από τους τέσσερεις αδελφούς Τοσίτσα, που έγιναν πλούσιοι στις αρχές του 19ου αιώνα ως έμποροι και καλλιεργητές στην Αίγυπτο, όπου είχαν την εύνοια του Αιγύπτιου πασά. Στα μέσα του 19ου αιώνα, οι δύο αδελφοί Μιχαήλ και Θεόδωρος Τοσίτσας ήρθαν στην Ελλάδα και συμμετείχαν σε μεγάλες ευεργεσίες (λ.χ. στην ανέγερση του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, όπου υπάρχει η οδός που φέρει το όνομά τους). Ο Μιχαήλ Τοσίτσας (1787-1856) δεν πρέπει να συγχέεται με το νεότερό του βαρόνο Μιχαήλ Τοσίτσα (1885-1950), κατοπινό μέλος της ίδιας οικογένειας, επίσης εθνικό ευεργέτη, αλλά και σκακιστή. Ο τίτλος του βαρόνου δόθηκε στην οικογένεια του νεαρού Μιχαήλ Τοσίτσα από τοπικό δούκα, σε επιβράβευση της μεγάλης εμπορικής δραστηριότητας της οικογένειας στο Λιβόρνο της Ιταλίας. Η πόλη του Λιβόρνο, όπου και γεννήθηκε ο Μιχαήλ Τοσίτσας, βασίλευε εκείνη την εποχή ως "πρωτεύουσα" του νέου ιταλικού σκακιού. Μετά τις σπουδές του σε Ιταλία και Γαλλία, ο βαρόνος Μιχαήλ Τοσίτσας εργάστηκε στο τραπεζικό γραφείο της οικογένειας στο Παρίσι. Αργότερα έζησε εκ περιτροπής στη Λωζάνη της Ελβετίας και στο μεγάλο κτήμα του στη Νότια Γαλλία, επιδιδόμενος σε ιστορικές, φιλοσοφικές μελέτες, τη μουσική και στο σκάκι.

Είχε απομακρυνθεί από τον ελληνικό χώρο, ώσπου, λίγο πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ξεκίνησε μαζί του αλληλογραφία ο πολιτικός Ευάγγελος Αβέρωφ (κι αυτός απόγονος εθνικών ευεργετών), ο οποίος τον παρότρυνε να συστήσει Ίδρυμα για να ευεργετήσει τη χώρα των προγόνων του. Το Ίδρυμα συστάθηκε τον Ιούνιο του έτους 1947, με την ονομασία «Ίδρυμα Βαρόνου Μιχαήλ Τσοίτσα» και κύριο σκοπό την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Μετσόβου, απ' όπου καταγόταν ο ιδρυτής. Ο βαρόνος Τσοίτσας έζησε στο εξωτερικό, αλλά, μέσω του Ιδρύματος, επέστρεψε στην πατρική γη πολλαπλάσιους πόρους από αυτούς που είχαν πάρει μαζί τους όταν είχαν φύγει από την Ήπειρο οι πρόγονοί του. Το Ίδρυμα, ανάμεσα στις άλλες του δραστηριότητες, έχει αναπαλαιώσει το αρχοντικό των Τσοίτσα, έχει κατασκευάσει πρότυπες αγροτικές μονάδες στο Μέτσοβο για να συγκρατήσει εκεί το νεανικό πληθυσμό, έχει αποπερατώσει πάνω από 107 σχολεία στην Ήπειρο και υποστηρίζει την περαιτέρω φοίτηση των νέων της περιοχής.

Κυριάκος ή Κύρ(γ)ιος Φλόκας

Ο Κυριάκος ή Κύρ(γ)ιος Φλόκας ήταν το πρόσωπο που σύμφωνα με την προφορική ιστορική παράδοση συνέβαλε καθοριστικά ώστε να χορηγηθεί το 1659 από τους Οθωμανούς, το προνομιακό καθεστώς στην περιοχή του Μετσόβου. Ο σχετικός θρύλος, αποδίδει την παραχώρηση των προνομίων του Μετσόβου στην εύνοια κάποιου μεγάλου βεζύρη προς τον Μετσοβίτη αρχιτσέλιγκα, σε ανταπόδοση του γεγονότος ότι τον φιλοξένησε και τον έκρυψε όταν είχε πέσει στη δυσμένεια του σουλτάνου και κινδύνευε να εκτελεστεί. Συγκεκριμένα, ο υψηλόβαθμος Οθωμανός αξιωματούχος, ντυμένος με στολή κτηνοτρόφου, ακολουθούσε επί τρία χρόνια τα κοπάδια του Φλόκα στα χειμαδιά της Θεσσαλίας και τα θερινά βοσκοτόπια του Μετσόβου. Διαπιστώθηκε, ωστόσο, ότι είχε πέσει θύμα συκοφαντίας γι αυτό και ο Σουλτάνος τον αμνήστευσε, τον αναζήτησε και τον αποκατέστησε στην θέση του. Όταν αργότερα τον επισκέφτηκε μετά από πρόσκλησή του ο Φλόκας, του έδωσε άφθονα και πλούσια δώρα και τον εφοδίασε με σουλτανικό φιρμάνι, μέσω του οποίου παραχωρούνταν ειδικά προνόμια στο Μέτσοβο και τα όμορα προς αυτό χωριά.

Χωρίς να έχει τεκμηριωθεί ιστορικά η ύπαρξη του Κυριάκου Φλόκα και του συγκεκριμένου βεζύρη, η οικογένεια Φλόκα εμφανίζεται στις πηγές του Μετσόβου ως μία από τις ισχυρότερες του ανώτερου κοινωνικού στρώματος.

Κατά την διάρκεια του 18^{ου} αιώνα συναντάμε μέλη της να κατέχουν ηγετικές

θέσεις, να χρηματοδοτούν κοινωφελή έργα και να δωρίζουν γαίες σε ναούς και μονές της περιοχής. Παράλληλα, η κεντρικότερη συνοικία του Μετσόβου, όπου σήμερα βρίσκεται η κεντρική πλατεία, έφερε παλιότερα την ονομασία ο «Μαχαλάς του Φλόκα».

Η εκκλησία του Μετσόβου τελεί κάθε χρόνο κατά την Κυριακή της Ορθοδοξίας μνημόσυνο προς τιμήν του. Το φερμάνι και το πατριαρχικό σιγίλλιο με το οποίο από το 1659 το Μέτσοβο υπήχθη στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, φυλάσσονται σε σιδερένιο κιβώτιο στο Αβερύφειο γραφείο του Μετσόβου.

Ευδοκία Τζωαννοπούλου

Η Τζωαννοπούλου Ευδοκία ήταν κόρη του Νικολάκη Μιχαήλ Αβέρωφ. Η μητέρα της ήταν των τριών αδελφών Μιχαήλ, Νικολάκη και Κωνσταντίνου Αδαμίδου, οι οποίοι εργάζονταν στις εμπορικές επιχειρήσεις του Γεωργίου Αβέρωφ. Παντρεύτηκε τον Ιταλικής καταγωγής Μετσοβίτη Στέργιο Τζωαννόπουλο χωρίς όμως να τεκνοποιήσει. Στο πρώτο έτος του γάμου της το 1884 αιχμαλωτίστηκε λίγο έξω από το Μέτσοβο μαζί με την νιόπαντρη φίλη της Λενούσιω Γ. Καραγιάννη από τους σαρακατσάνους συναρχηγούς Τάκο Βαγγέλη και Θύμιο Γάκη οι οποίοι συνεργάζονταν και με τον Στρατή Φλάγγα της Μυτιλήνης. Μετά από αιχμαλωσία είκοσι δύο ημερών, αφέθηκαν ελεύθερες αφού καταβλήθηκαν από τον Νικόλα Αβέρωφ ως λίτρα επτά χιλιάδες τουρκικές λίρες και από τον Γεώργιο Καραγιάννη 400 λίρες. Μετά τον θάνατο του πατέρα της η Δούκω αναχώρησε με τον άντρα της και εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα. Αφού κληροδότησε τα ακίνητά της που είχε στο Μέτσοβο μια πρώτη της ξαδέρφη μοίρασε την υπόλοιπη περιουσία σε είκοσι μερίδια. Από τα μερίδια αυτά κληροδότησε δύο στο Ορφανοτροφείο Ιωαννίνων για τα άπορα παιδιά του Μετσόβου, ένα μερίδιο για την αποκατάσταση άπορων κορασίδων Μετσόβου, ένα για το Άσυλο Ανιάτων Αθηνών για περίθαλψη άπορων της Ηπείρου, ένα μερίδιο στον Οίκο τυφλών της Αθήνας, ένα στο Οφθαλμιατρείο Αθηνών και μισό στο Γηροκομείο Ιωαννίνων. Όλη η περιουσία της υπολογίζεται σε εξήντα εκατομμύρια προπολεμικές δραχμές ενώ κάθε μερίδιο σε τρία εκατομμύρια δραχμές. Τα υπόλοιπα μερίδια τα μοίρασε σε διάφορους συγγενείς της υπό τον όρο, ότι αν πεθάνουν άκληροι τα κληροδοτούμενα ποσά να διατεθούν σε φιλανθρωπικά ιδρύματα της κοινότητας .

Μιχαήλ Ξειδάς

Ο μετσοβίτης Ξειδάς Μιχαήλ πλούτισε στην Ρωσία το 1842 κατέθεσε στο ορφανοτροφείο της Μόσχας 25000 ασιινιάτα για την αγορά των βιβλίων για τους μαθητές και αλεύρι για τις φτωχές οικογένειες του Μετσόβου. Αργότερα ο ίδιος με τον αδελφό του Αναστάσιο δώρισαν στο Ναό Αγίας Παρασκευής μεγάλη χρυσοκέντητη επιφάνεια η οποία κατασκευάσθηκε στη Μόσχα. Αυτή διατηρείτε μέχρι σήμερα σε άριστη κατάσταση φυλαγμένη στον ανώτερο ναό μέσα σε γυαλόφρακτη καλλιτεχνική ξύλινη θήκη.

Μαρία Νικολάου Βλάχου

Η Μαρία Βλάχου ξενιτεύτηκε μετά τον σύζυγο της Νικόλαο στη Ρουμανία όπου παρέμεινε για αρκετά χρόνια, δημιούργησε μεγάλη περιουσία. Μετά το 1897 επέστρεψαν και οι δύο στο Μέτσοβο, όπου εγκαταστάθηκαν μόνιμα. Λίγο αργότερα το ζεύγος Βλάχου αγόρασε ένα αγρόκτημα στη περιφέρεια των Φαρσάλων και λιβάδι γνωστό με το όνομα Σερίφ, ανατολικά των Φαρσάλων και σε απόσταση μισής ώρας. Μετά τον θάνατο του συζύγου της Νικολάου που έγινε από δηλητηρίαση από το διοξειδίο του άνθρακα, το λιβάδι Σερίφ μετά από συμβολαιογραφική πράξη που έγινε στα Τρίκαλα δώρισε στην κοινότητα του Μετσόβου υπό τον όρο αυτά τα ενοίκια ανέρχονται σε 80-100 τούρκικες λίρες, να διατίθενται υπέρ των φτωχών και ορφανών. Από ασυγχώρητη αμέλεια του τότε πατριαρχικού εξάρχου και προέδρου της κοινότητας του Μετσόβου για το λόγο που το κτήμα απαλλοτριώθηκε το 1925 υπέρ του ενός γεωργικού συνεταιρισμού του χωριού Βαίρακλι παρά τον υφιστάμενο περί της γεωργικής απαλλοτριώσεως του νόμου εξαιρείται η αναγκαστική απαλλοτρίωση σε κτήματα που δεν ανήκουν στην κοινότητα και μάλιστα να δωθούν δωρεά για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Αυτός που χάραξε αυτές τις γραμμές έμενε στα Φάρσαλα. Πήγε να ειδοποιήσει με τηλεγράφημα την κοινότητα του Μετσόβου υποδεικνύοντας και τον τρόπο ενέργειας για την επανόρθωση του γενομένου αδικήματος, δεν εισακούστηκε και το κτήμα για το οποίο γίνεται λόγος επί 30 χρόνια που το εκμεταλλεύονταν οι πλούσιοι γεωργοί του χωριού Βαιρακλίου οι οποίοι είχαν πρόβατα. Πριν λίγα χρόνια μεγάλη έκταση από το λιβάδι που έγινε λόγος απαλλοτριώθηκε από το ΥΠ.ΕΘ.Α. για την ανέγερση στρατιωτικής αποθήκης. Τελευταία απαλλοτριώθηκε και το υπόλοιπο μέρος του λιβαδιού. Επιπλέον η Μαρία δώρησε στο μοναστήρι του Αγ. Νικολάου Μετσόβου, χαλί που είχε την αξία σημαντικού χρηματικού ποσού. Άφησε μεγάλη δωρεά για τον ναό της Αγ.

Παρασκευής για την κατασκευή ιερών αμφίων για δώδεκα ιερείς, ενός ιεροδιακόνου και του πατριαρχικού εξάρχου Μετσόβου. Για τα άμφια που έγινε λόγος τα φορούσαν μέχρι τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο οι ιερείς καθ' όλη την διάρκεια της Μ. Σαρακοστής. Κατασκεύασε με τα χρήματα της μία κοινοτική πλακοσκεπή με δύο κρούνους στη συνοικία των Αγ. Αποστόλων γνωστή ως Βρύση Βλάχα.

Παναγιώτης Λυκιαρδόπουλος

Ο Παναγιώτης Λυκιαρδόπουλος καταγόταν από την Κεφαλληνία και έμενε στην Αθήνα. Ήταν πεθερός του Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα και δωρητής προς το Μέτσοβο για έργα κοινής ωφέλειας, γι' αυτό ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης του Μετσόβου.

Τριαντάφυλλος Τσουμάνγκας

Ευεργέτης τέκνο του Μετσόβου κατέλειπε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Κων/νος Φορνίγκας

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου κατέλειπε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς και έργα κοινής ωφέλειας.

Στέργιος Στάνος

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου κατέλειπε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς και έργα κοινής ωφέλειας.

Αναστάσιος Ψαροβασίλης

Τέκνο του Μετσόβου που διετέλεσε μέχρι τον θάνατο του το 1959 πρόεδρος του εξωραϊστικού συλλόγου Μετσόβου, προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στην τουριστική ανάπτυξη του Μετσόβου.

Νικόλαος Γότσος

Τέκνο του Μετσόβου που διητέλεσε μέχρι τον θάνατο του το 1958 σύμβουλος του εξωραϊστικού συλλόγου Μετσόβου, προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες προς το Μέτσοβο.

«Καλή Μανούση»

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου κατέλειπε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς

Νικόλαος Χάλη Αβέρωφ

Ευεργέτης, κάτοικος του Μετσόβου αδερφός του μεγάλου εθνικού ευεργέτη του έθνους της πόλης του Γεωργίου Αβέρωφ, προσέφερε διάφορες υπηρεσίες στο Μέτσοβο. Ωφέλησε τόσο το έθνος όσο και τον τόπο του.

Δημήτριος Ύπατρος

Μεταξύ των Μετσοβιτών πατριωτών όλων εξέχουσα θέση κατέχει ο Δημήτριος Ύπατρος. Το επώνυμο Ύπατρος είναι ψευδώνυμο και προέρχεται από τη λέξη υπίατρος-Υπ(ι)ατρος , διότι ο Μετσοβίτης αυτός σπούδασε θεολογία και ιατρική. Καταρχάς χειροτονήθηκε ιερέας, αργότερα όμως απόβαλε το ράσο του εφημέριου. Κατετάγη στον Αγγλικό στρατό της Επτανήσου, όπου του απενεμήθη ο βαθμός του υπιάτρου. Πληροφορήθηκε όμως την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας, παραιτήθηκε από την τάξη του Αγγλικού στρατού και έσπευσε στην Κωνσταντινούπολη όπου μύηθηκε από τον φιλικό Αναγνωσταρά.

Κωνσταντίνος Πελέκης

Ο Μετσοβίτης αυτός πλούτισε στη Ρωσία και κατέθεσε στο ορφανοτροφείο της Μόσχας κατά το 1827 21.200 ασινιατά υπέρ των σχολείων του Μετσόβου. Έδωσε κληροδότημα υπέρ του Μετσόβου για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Δε βρίσκεται στη ζωή.

Δημήτριος Ζαμάνης

Ο Δημήτριος Ζαμάνης υπήρξε ένας από τα εκλεκτά τέκνα του Μετσόβου. Ταξίδεψε σε μικρή ηλικία στην Κωνσταντινούπολη κατόρθωσε με την δραστηριότητα του και την εργατικότητα του να δημιουργήσει μεγάλη περιουσία. Προσφέρει τις υπηρεσίες του στο Οικονομικό Πατριαρχείο και στην Ελληνική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης. Ήτανε προμηθευτής του τουρκικού στρατού και των ανακτόρων του Σουλτάνου. Λίγο πριν ξεσπάσει η ελληνική επανάσταση, ρευστοποίησε την κολοσσιαία περιουσία του πήγε στη Βλαχιά. Εντάχθηκε στη Φιλική Εταιρεία την οποία ενίσχυσε με άφθονο χρήμα. Όταν βρισκόταν στην Κων/πολη, δώρισε στο Μέτσοβο πλούσια βιβλιοθήκη 4000 τόμους βιβλίων και κιλύνδρους χειρογράφων, όπου δυστυχώς κάηκαν. Προσέφερε κατά καιρούς διάφορα χρηματικά βοηθήματα στην κοινότητα του Μετσόβου για σχολικές και άλλες ουσιώδεις ανάγκες. Στο οικουμενικό πατριαρχείο 4000 τούρκικες λίρες. Το σπίτι του στο Μέτσοβο βρίσκεται στη συνοικία του Αγίου Χαραλάμπου όπου μέχρι σήμερα διασώζεται τοποθεσία Ζαμάνη.

Δημήτριος Τότσιος

Κάτοικος που έζησε στο Μέτσοβο. Ήτανε για μια σειρά από χρόνια πρόεδρος της κοινότητας Μετσόβου. Πρόσφερε πολλές και διάφορες υπηρεσίες προς το Μέτσοβο.

Γεώργιος Τούλης

Ευεργέτης τέκνο του Μετσόβου. Έδωσε κληροδότημα στο Μέτσοβο για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Αφέντω Τούλη

Ευεργέτιδα τέκνο του Μετσόβου. Έδωσε κληροδότημα στο Μέτσοβο για φιλανθρωπικούς σκοπούς και για έργα που θα ωφελήσουν όλους.

Δημήτριος Τσιπούρης

Ιατρός, κάτοικος του Μετσόβου. Διετέλεσε επίτροπος του κληροδοτήματος του Γεωργίου Αβέρωφ. Προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες προς το Μέτσοβο.

Κωνσταντίνος Πελέκης

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου έδωσε κληροδότημα υπέρ του Μετσόβου για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Βασίλειος Σκαφιδάς

Λόγιος από το Μέτσοβο. Πρόσφερε υπηρεσίες για το Μέτσοβο και έγραψε την ιστορία του Μετσόβου.

Γεώργιος Χατζηγεωργίου

Φαρμακοποιός, κάτοικος Μετσόβου, πρόσφερε στους κατοίκους του Μετσόβου επιστημονικές υπηρεσίες.

Δημήτριος Σαρακιώτης

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου έδωσε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για οικονομικούς σκοπούς.

Σιούλης Τάμπας

Ιεροψάλτης, κάτοικος του Μετσόβου, προσέφερε υπηρεσίες ως φοροεπίτροπος κληροδοτημάτων.

Θεόδωρος Ναζίρης

Κάτοικος Μετσόβου ήταν οπλαρχηγός των ενόπλων δυνάμεων και έκανε κατά το έτος 1912 την απελευθέρωση του Μετσόβου από το τούρκικο ζυγό.

Δημήτριος Τσάπος

Καταγόταν από το Μέτσοβο, έδρασε ως αρματωλός και εθνικός αγωνιστής κατά το έτος 1830-1854.

Μαρία Πλάκα

Ευεργέτιδα, τέκνο του Μετσόβου έδωσε κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς και έργα κοινής ωφέλειας για το Μέτσοβο.

Ιωάννης Μπέλλος

Καταγόμενος από το Μέτσοβο, έδρασε Εθνικός αγωνιστής το έτος 1770.

Βασίλειος Ταλαμπάκος

Ήταν ποιητής και ζούσε στο Μέτσοβο, πρόσφερε υπηρεσία στο Μέτσοβο ως εκπαιδευτικός.

Βασίλειος Τσιπουλιάρης

Κάτοικος του Μετσόβου δώρησε την περιουσία του στο ταμείο ελεών Μετσόβου.

Ιωάννης Γκαντέλος

Ευεργέτης, παιδί του Μετσόβου, μέλος της Φιλικής Εταιρείας, ανταγωνίστηκε στη Λάρισα τον Χουρσίτ Πασσά το έτος 1822.

Νικόλαος Μουργκάνης

Καταγόμενος από το Μέτσοβο έδρασε ως αρματωλός και εθνικός αγωνιστής το έτος 1793.

Νικόλαος Τσαλιμάνης

Κάτοικος του Μετσόβου πρόσφερε υπηρεσία στο Μέτσοβο ως έφορος κληροδοτημάτων Μετσόβου.

Νικόλαος Σιούτας

Κάτοικος του Μετσόβου, οπλαρχηγός ενόπλων δυνάμεων στα σώματα των Μακεδονομάχων.

Θεόδωρος Τέτσιος

Οπλαρχηγός κάτοικος του Μετσόβου, συντέλεσε στην απελευθέρωση του Μετσόβου από τον Τουρκικό ζυγό.

Δημήτριος Όκκας

Καταγόμενος από το Μέτσοβο, κάτοικος της Αθήνας, φτωχός δημιούργησε συμβολική δωρεά υπέρ του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τον χρόνο της ιδρύσεως του.

Σοφία Γκράς

Ευεργέτιδα, δεν καταγόταν από το Μέτσοβο αλλά από συνέπεια των οικογενειακών δεσμών που είχε με ευεργέτη Μετσόβου δώρισε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς και έχει ανακηρυχθεί ευεργέτιδα του Μετσόβου.

Νικόλας Πετρίδης

Ιατρός, κάτοικος του Μετσόβου πρόσφερε στην επιστήμη εξαιρετικές υπηρεσίες στο Μέτσοβο.

Βενέδικτος Βοΐλας

Κάτοικος Μετσόβου διετέλεσε ως πατριαρχικός έξαρχος του Μετσόβου στον καιρό της Τουρκοκρατίας με εξαιρετική εθνική όραση.

Νικόλαος Δελιγιάννης

Καταγόμενος από το Μέτσοβο έδρασε εθνικώς ως αρχηγός αρματωλός και εθνικός αγωνιστής στο έτος 1830-1854.

Στέργιος Στάνος

Ευεργέτης παιδί του Μετσόβου δώρισε υπέρ του Μετσόβου κληροδότημα για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Νικόλαος Τσανάκας

Ευεργέτης, παιδί του Μετσόβου, δώρισε κληροδότημα υπέρ του Μετσόβου για θρησκευτικούς σκοπούς.

Ιωάννης Τσανάκας

Ευεργέτης, παιδί του Μετσόβου, δώρισε κληροδότημα υπέρ του Μετσόβου για θρησκευτικούς σκοπούς.

Γεώργιος Τσανάκας

Ο Γεώργιος Τσανάκας καταγόταν από το Μέτσοβο και διετέλεσε ως πρόεδρος του Εξωραϊστικού Συλλόγου του Μετσόβου μέχρι το θάνατό του. Προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες για την τουριστική ανάπτυξη του Μετσόβου.

Δημήτριος Ύπατρος

Κατάγεται από το Μέτσοβο και έδρασε ως Εθνικός Αγωνιστής.

Πασσιάς Τσανάκας

Ο Πασσιάς Τσανάκας καταγόταν από το Μέτσοβο και ήταν πολιτικός Διοικητής επί Τουρκοκρατίας στα Ιωάννινα. Κατά την επανάσταση του 1954 κατόρθωσε να σώσει το Μέτσοβο από παντελή καταστροφή από τις Τουρκικές και Αλβανικές ορδές και να περιθάλψει τους κατοίκους αυτού.

Δημήτριος Ιατρόπουλος

Ο Δημήτριος Ιατρόπουλος ήταν ιατρός και κάτοικος του Μετσόβου προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες ως εκ διαθήκης επίτροπος του από το Μέτσοβο κληροδοτήματος του μεγάλου εθνικού ευεργέτη και της πόλης μας Γεωργίου Αβέρωφ.

Τάκης Μπότας

Ο Τάκης Μπότας ήταν κάτοικος του Μετσόβου και προσέφερε υπηρεσίες ως φοροεπίτροπος κληροδοτημάτων Μετσόβου.

Μοδέστος Πέρτσαλης

Ο Μόδεστος Πέρτσαλης ήταν αρχιμανδρίτης, κάτοικος του Μετσόβου και ανακηρύχθηκε ευεργέτης παρά του δημοτικού συμβουλίου το έτος 1954 για τις εξαιρετικές, πολύτιμες υπηρεσίες του στο Μέτσοβο και την εθνική του δράση κυρίως κατά την κατοχή των Γερμανών.

Ιερόθεος Σταύρος

Ο Ιερόθεος Σταύρου ήταν αρχιμανδρίτης, κάτοικος του Μετσόβου τέως Πατεριαρχικός έξαρχος Μετσόβου και προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στο Μέτσοβο.

Βασίλειος Ζαούσης

Ο Βασίλειος Ζαούσης ήταν κάτοικος Μετσόβου και δήμαρχος του. Κατά το χρόνο του θανάτου του ,έδρασε εθνικός κατά την ιταλική και γερμανική κατοχή και κατά των εμφυλίων.

Κωνσταντίνος Πέρτσαλης

Ο Κωνσταντίνος Πέρτσαλης ήταν κάτοικος του Μετσόβου και διετέλεσε πρόεδρος της κοινότητας, προσέφερε πολλές υπηρεσίες στο Μέτσοβο και έδρασε εθνικός.

Βασίλειος Καλόγερος

Ο Βασίλειος Καλόγερος ήταν καθηγητής, κάτοικος του Μετσόβου και προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες στο Μέτσοβο για την ανάπτυξη της παιδείας.

Επαμεινώνδας Γουστοπάνης

Ο Επαμεινώνδας Γουστοπάνης καταγόταν από το Μέτσοβο και διέμενε στα Τρίκαλα. Ήταν δωρητής σε διάφορες εκκλησίες του Μετσόβου.

Νικόλαος Νεομάρτυς

εκ Μετσόβου υπό το επώνυμον Μπασδάνης καταγόμενος από το Μέτσοβο, έζησε στο Μέτσοβο, μαρτύρησε στα Τρίκαλα της Θεσσαλίας για την πίστη προς το Χριστό το έτος 1617 και ανακηρύχθηκε από την εκκλησία Νεομάρτυρας.

Ιωάννης Λούκας

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου, άφησε στο Μέτσοβο κληροδότημα για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Αλέξης Δημητράκης

Ευεργέτης, τέκνο του Μετσόβου άφησε κληροδότημα υπέρ του Μετσόβου για φιλανθρωπικούς σκοπούς.

Αδελφοί Κουκουμπάνη

Ευεργέτες , τέκνα του Μετσόβου άφησαν κληροδοτήματα για εκπαιδευτικούς σκοπούς και έργα κοινής ωφέλειας.

Βιβλιογραφία

- Βασίλης Σκαφιδάς, *Η Ιστορία του Μετσόβου*, εκδ Παπαζήση, Αθήνα, 2016
- Γεώργιος Πλατάρης – Τζίμας, *Κώδικας διαθηκών Μετσόβου: Μείζονες και ελάσσονες ευεργέτες Μέτσοβο*, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, 2004
- Μέλιος Νικόλαος, Μπαφούνη Ευαγγελία, *Ιστορικό αρχείο Μετσόβου και συλλογή του εμπορικού οίκου Τσανάκα*, Ινστιτούτο μελέτης της τοπικής ιστορίας και της ιστορίας των επιχειρήσεων, Αθήνα, 2002
-
- Παιδική βιβλιοθήκη Μετσόβου, φυλλάδιο "Οδοί του μετσόβου"
- <https://www.almyros.vlahoi.net>
- <https://metsovo.gr>
- <https://www.mixanitouxronou.gr>
- <http://piotermilonas.blogspot.com>
- <http://www.syllogosipirotonkozanis.gr>
- <https://www.in2life.gr>
- <https://el.wikipedia.org>

